

Vzdělávací potřeby učitelů v mateřských školách

Klára Urbaniecová

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav školní pedagogiky
akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Klára Urbanecová
Osobní číslo: H14655
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Forma studia: prezenční

Téma práce: Vzdělávací potřeby učitelů v mateřských školách

Zásady pro vypracování:

Vymezení teoretických východisek z oblasti vzdělávání učitelů mateřských škol, jeho historického vývoje.
Příprava metodiky výzkumné části, stanovení cíle výzkumu a výzkumných otázek.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

KASPER, Tomáš a Markéta PÁNKOVÁ. Učitel ve střední a jihovýchodní Evropě: profesionalizace učitelského vzdělávání: historické a systematické aspekty. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2473-2.

KOSOVÁ, Beata a Alena TOMENGOVÁ. Profesionální praktická příprava budoucích učitelův. Banská Bystrica: Belanium, 2015. ISBN 978-80-557-0860-7.

NOLAN, James F. a Linda A. HOOVER. Teacher supervision and evaluation: theory into practice. 3rd ed. Hoboken, N.J.: Wiley, 2011. ISBN 978-0-470-63995-5.

STARÝ, Karel. Profesionální rozvoj učitelů: podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2087-9.

SYSLOVÁ, Zora, Hana HORKÁ a Bohumíra LAZAROVÁ. Od teorie předškolního vzdělávání k praxi v mateřské škole. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7542-9.

Vedoucí bakalářské práce:	Mgr. Ilona Kožvarová, Ph.D. Ústav školní pedagogiky
Datum zadání bakalářské práce:	25. listopadu 2016
Termín odevzdání bakalářské práce:	26. dubna 2017

Ve Zlíně dne 25. listopadu 2016

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby⁽¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3⁽²⁾;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15.12.2016

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Právní díla nepříležitostně zveřejňuje diplomová, bakalářská a rigorózní práce; u těchto prací byla obhajoba, silně považují opomenutí a výsledky obhajoby prostřednictvím databáze bakalářských prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vlastní předpis vysoké školy.

(2) *Dísertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě díla vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce má teoreticko – výzkumný charakter. Analyzuje vzdělávací potřeby učitelů mateřských škol ve vztahu k aktuální nabídce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. V teoretické části je představena učitelská profese, ale také vývoj a současné vzdělávání učitelů mateřských škol. Dále je pak věnována pozornost dalšímu vzdělávání učitelů mateřských škol. Nedílnou součástí je i vymezení pojmu vzdělávací potřeby. Praktická část práce popisuje kvantitativně orientovaný výzkum, který byl realizován formou obsahové analýzy Programové nabídky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a dotazníkovým šetřením učitelů mateřských škol. Analýzou, zpracováním a komparací výsledků byly zjištěny skutečnosti, jež vypovídají o nevyhovující nabídce dalšího vzdělávání ve vztahu k vzdělávacím potřebám učitelů mateřských škol.

Klíčová slova: učitelská profese, vzdělávací potřeby, mateřská škola, další vzdělávání pedagogických pracovníků

ABSTRACT

This Bachelor's thesis has a theoretical background and also an explanatory character. It analyses educational needs of teachers in nursery schools in a relation to an actual offer of a further education of pedagogical workers. In a theoretical part is introduced a teaching profession but also a development and a present education of the teachers in nursery schools. Moreover the attention is focused on a further education of teachers in nursery schools. Integral part is to define a term educational needs. An exploratory part describes a quantitatively oriented research, which was realized in a form of a content analysis of Program offer for the further education of pedagogical workers and also realized by the questionnaire survey answered by teachers from nursery schools. The facts were identified by the analysis, the elaboration and the comparison of results. These results reflect an insufficient offer of further education in interaction with the educational needs of nursery teachers.

Keywords: teaching profession, educational needs, nursery school, further education of teacher

Poděkování

Mé poděkování patří především vedoucí mé bakalářské práce, kterou byla Mgr. Ilona Kočvarová, Ph.D., a to za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování mé bakalářské práce věnovala. Dále také děkuji své rodině a přátelům za podporu a pomoc.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL	10
1.1 UČITELSKÁ PROFESE	10
1.2 HISTORICKÉ POJETÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL	11
1.3 SOUČASNÉ FORMY VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL	13
1.3.1 Vzdělávání učitelů mateřských škol na středních odborných školách	13
1.3.2 Vzdělávání učitelů mateřských škol na vyšších odborných školách.....	14
1.3.3 Vzdělávání učitelů mateřských škol na úrovni vysoké školy	14
2 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ V KONTEXTU SE VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	17
2.1 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ	17
2.2 VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY UČITELŮ	19
3 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	21
II PRAKTICKÁ ČÁST	22
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	23
4.1 CÍLE VÝZKUMU	23
4.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR	24
4.3 VÝZKUMNÉ METODY	24
4.4 REALIZACE A PRŮBĚH VÝZKUMU	25
5 ANALÝZA VÝSLEDKŮ A JEJICH INTERPRETACE	26
5.1 VÝSLEDKY OBSAHOVÉ ANALÝZY	26
5.2 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	30
5.2.1 Základní informace o respondentech	30
5.2.2 Analýza odpovědí.....	33
6 ZÁVĚRY VÝZKUMU	46
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	52
SEZNAM GRAFŮ	53
SEZNAM TABULEK	54
SEZNAM PŘÍLOH	55

ÚVOD

Vzdělávání učitelů mateřských škol je atraktivní a značně diskutované téma posledních let. Vzdelávání učitelů je velmi důležité, avšak nesmíme opomenout ani jejich další vzdělávání v rámci prohlubování jejich kvalifikačních schopností a dovedností. Právě další vzdělávání učitelů mateřských škol v kontextu k jejich vzdělávacím potřebám bylo problematikou, která se stala stěžejním námětem této bakalářské práce.

Profese učitele v mateřské škole je bezpochyby náročná, zodpovědná a v některých chvílích velmi stresující. Učitel musí čelit mnoha náročným situacím, a to jak v interakci s rodičem, dítětem, kolegou či kolegyní. Učitel by měl mít pozitivní vztah k dalšímu sebevzdělání, aby nadále rozvíjel své schopnosti a dovednosti. Ovšem je tady mnoho faktorů, které ovlivní zájem učitele o další vzdělávání. Mnoho z těchto faktorů může ovlivnit právě ředitel školy, který by měl svým zaměstnancům poskytnout vyhovující podmínky pro jejich sebevzdělávání a značnou podporu. Velmi ovšem záleží i na vzdělávacích potřebách samotných učitelů a jejich motivaci k uspokojení těchto potřeb.

Cílem práce je přispět teoreticky i prakticky k problematice dalšího vzdělávání učitelů mateřských škol v kontextu k jejich vzdělávacím potřebám.

Bakalářská práce je členěna na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsme se zaměřili na učitelskou profesi jako takovou. Jelikož vzdělávání učitelů mateřských škol prošlo v minulých letech velkými změnami, soustředili jsme se na jeho historický, ale i současný vývoj. Dále pak mapujeme možnosti dalšího vzdělávání. Druhá kapitola teoretické části je orientována na vymezení pojmu vzdělávací potřeby. S pojmem vzdělávací potřeby se setkáváme nejčastěji v sociologických vědách, kde pojem vymezila řada autorů. Avšak i v pedagogice má tento pojem své uplatnění a místo.

Ve výzkumné části bakalářské práce analyzujeme vzdělávací nabídku a zaměřujeme se na zjišťování vzdělávacích potřeb učitelů mateřských škol. Byl zvolen kvantitativní design výzkumu vzhledem k tématu a výzkumného souboru. Použitými metodami byla obsahová analýza a dotazníkové šetření. V závěru práce jsou interpretovány výsledky výzkumu a srovnání výsledných dat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL

Vzdělávání učitelů mateřských škol, prošlo již značnými reformami a jeho ustálená forma stále není ukončena. V následující kapitole se pokusíme zmapovat důležité historické mezníky ve vývoji vzdělávání učitelů mateřských škol. Dále pak bude naším cílem zaměřit se na současný stav vzdělávání učitelů mateřských škol. Předně je ale důležité představit učitelskou profesi.

1.1 Učitelská profese

Učitelská profese patří mezi nejstarší profese v dějinách lidstva, již v dobách antiky byla jasně profese vymezena. V České republice se této profesi dostává zvýšené odborné pozornosti od 90. let minulého století. Ačkoliv používáme pojem profese, řada autorů s tímto pojmem nesouhlasí a přiklání se k označení „semiprofese“. A to z důvodu, nesplnění některých kritérií, která musí být splněna pro používání pojmu profese.

Nejprve se zaměříme na definici profese jako takové. Jako první zmíníme definici, kde Průcha (2002, s. 19) uvádí, že profese znamená „povolání spojené s určitou kvalifikací nebo odbornými znalostmi a dovednostmi většinou vykonávané na základě zákonného oprávnění.“ Taktéž je možné chápat i učitelskou profesi. Podle Vašutové lze učitelskou profesi vymežit jako „teoreticky a zkušenostně podmíněnou oprávněnost vychovávat a vzdělávat děti, mládež a dospělé v duchu požadavků kladených společnostmi.“ (Vašutová, 2004, s. 38)

Ve své studii Burkovičová a Kropáčková poukazují na skutečnost „že hlubšímu porozumění učitelské profesi může napomoci strukturování profesních kompetencí učitele, které směřuje i ke kvalitní sebereflexi učitele a vlastnímu zdokonalení profese.“ (Burkovičová, Kropáčková, 2014, s. 566) V současnosti nalezneme v základních kurikulárních dokumentech, i v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (2016) tvrzení, že pro úspěšný výkon učitelské profese by měl být učitel vybaven jistými pedagogickými kompetencemi.

Vašutová uvádí v Modelu tvorby profesního standartu učitelů osm základních oblastí učitelských kompetencí:

- předmětovou/oborovou
- didaktickou a psychodidaktickou
- pedagogickou

- diagnostickou a intervenční
- sociální, psychosociální a komunikativní
- manažerskou a normativní
- profesně a osobnostně kultivující
- ostatní předpoklady

(Vašutová, 2001, s. 104 – 109)

1.2 Historické pojetí vzdělávání učitelů mateřských škol

Hovoříme-li o učitelství pro mateřské školy, mluvíme o jedné z nejmladších učitelských profesí. Velké proměny nastaly i v pojetí profese, a to od pěstouna, jehož posláním byla hlavně péče o dítě, přes učitelku mateřské školy až k současnému předškolnímu pedagogovi, kde se prolíná funkce pečovatelská a vzdělávací.

S počátkem předškolního vzdělávání v českém prostředí se poprvé setkáváme na konci 18. století, kdy vznikají sociálně - pečovatelské instituce. V takovýchto institucích pracovaly výhradně ženy (pěstounky), které neprošly žádnou institucionalizovanou přípravou a musely být mravně bezúhonné. Tyto instituce byly určeny pro děti od dvou do šesti let.

Za průkopníka předškolní výchovy a vzdělávání považujeme Jana Vlastimíra Svobodu, který v roce 1832 v Praze zakládá opatrovnu (pečovatelské zařízení) „Na Hrádku“, která slouží i jako přípravné středisko pěstounek. „J. V. Svoboda (1800-1844) pro opatrovnu na Hrádku požadoval učitele zcela bezúhonného, mravného, s vědeckým i praktickým vzděláním ve výchově a vyučování, s dokonalou znalostí obou zemských jazyků, mírného, přívětivého a klidného chování, se smyslem pro povinnost, spojeným s pílí a věrností zaměstnání, sebeovládáním, mírností a trpělivostí, pevností charakteru, důsledným chováním, a především zbožností.“ (Šmelová 2008, s. 9)

Dalším mezníkem je rok 1869, kdy vzniká první pražská mateřská škola, kde učitelky Barbora Ledvinková a Marie Mullerová byly poslány na kurzy do zahraničí v rámci zkvalitnění jejich schopností a dovedností, a to zásluhou Marie Riegerové – Palacké. Školka byla určena „předně pro děti rodičů nuzných, kterým se v domácnosti jejich nedostává hlavních podmínek ku zdravému vývinu těla, za druhé pro dívky, jejichž rodičové po celý den zaměstnání jsou prací svou tak, že se osobně o dívky a jejich vychování starati nemohou, kteréž dívky by tudíž sobě ponechány byly.“ (Třetí výroční zpráva výboru paní při staroměstské mateřské škole u sv. Jakuba, 1872, s. 3—4). Vznik této a dalších mateřských

škol vyvolalo potřebu po lepším vzdělání pěstunek a to pomocí jednoletých, později dvouletých kurzů pod záštitou speciálního státního *Ústavu ku vzdělání pěstunek*, a to nejprve v Praze, poté v Brně a Ostravě. Po roce 1883 se začala většina českých opatroven měnit na mateřské školy a již v roce 1888 existovalo na českém území 170 mateřských škol. S rostoucím počtem mateřských škol rostla i potřeba na vzdělání učitelek mateřských škol. Již na prvním sjezdu českého a slovenského učitelstva (1920) byl přednesen požadavek vysokoškolského vzdělání v oboru učitelství pro mateřské školy. Po desetiletém jednání byl bohužel návrh z ekonomických důvodů zavrhnut. Reformátorem té doby byl Václav Příhoda, který založil soukromou pedagogickou fakultu, na níž byla doba studia 4-letá.

Do roku 1934 se stále setkáváme pouze s označením pěstounka, i když prvotní požadavky na změnu přišly již o 26 let dříve a to na V. sjezdu pěstunek. Až tedy od roku 1934 používáme označení učitelka v mateřské škole.

Po druhé světové válce nastal intenzivní rozvoj předškolního vzdělávání. Dne 27. října 1946 byla dekretem prezidenta republiky uzákoněná vysokoškolská příprava učitelek mateřských škol a tímto dnem byly zřízeny při všech univerzitách pedagogické fakulty. „Kandidáti učitelství škol mateřských, obecných a měšťanských, jakož i škol pro mládež vyžadující zvláštní péče nabývají theoretického a praktického vzdělání ve vědách pedagogických, jakož i v jiných oborech na pedagogických fakultách.“ (Opravilová, 2007, s. 15) Důsledkem politické situace doba vysokoškolského vzdělávání učitelek netrvala dlouho. Následně od roku 1950 byla zavedena pedagogická gymnázia, která byla o osm let později přetransformována na pedagogické školy s dobou studia 4 let a byla ukončena maturitní zkouškou.

V průběhu 50. až 80. let bylo vše podřízeno politickému systému a socialistické společnosti. Předškolní výchova obtížně odolávala tlaku, který byl na ni vyvíjen. Vznikala řada absurdních reforem a došlo k velkému kvantitativnímu nárůstu škol. Ve své publikaci Rýdl (2012) uvádí, že měřitelností a hodnotícím prvkem pedagogické práce byla úspěšnost a efektivnost komunistické výchovy. Nejen, že v těchto letech rostl počet mateřských škol, ale také i počet dětí, které navštěvovaly mateřské školy. V roce 1989 navštěvovalo tuto instituci 96% dětí ve věku od 3 do 6 let.

Od roku 1970 se v přípravě učitelek mateřských škol setkáváme s pojmem duální systém. Vedle středoškolského studia bylo opět zaváděno i vysokoškolské, ale jen na vybraných fakultách. Respektive na UK v Praze, kde u zrodu stála E. Opravilová a na UP v Olomouci,

jejichž počátky jsou spojeny se jmény D. Tomanové a V. Kovaříčka. Podmínkou pro přijetí bylo úspěšné absolvování středního vzdělání s maturitní zkouškou a přijímací zkouška. Délka studia byla stanovena na dobu 4 let pro denní studium a na 5 let pro dálkové studium. Rokem 1989 končí etapa jednotného školství a nastupuje v českých zemích transformace školství v pojetí humanizace a demokratizace.

V novém tisíciletí dochází k rozvoji bakalářských studijních oborů Učitelství pro mateřské školy a to jako odezva na výzvu Bílé knihy (2001). V postupně se měnícím školství dochází také ke změně pojetí role učitele mateřské školy. Dle Walterové (2001) se učitel stává manažerem, konzultantem, diagnostikem, ale i vychovatelem a ochráncem morálních, kulturních a duchovních hodnot v obtížné situaci jejich revitalizace postmoderní společnosti. Učitel musí být současně inovátorem, a to v souvislosti se vzdělávacím procesem.

1.3 Současné formy vzdělávání učitelů mateřských škol

Je zřejmé, že institucionální předškolní výchova prošla mnohými reformami a její vývoj ještě není ani zdaleka dokončen. Značně kritizovány jsou otázky týkající se kvality přípravného vzdělávání učitelů, a to z důvodu nejasné struktury napříč jednotlivými vzdělávacími programy a fakultami poskytující toto vzdělávání. Těmito otázkám se dále věnuje Spilková (2010).

V současné době v České republice funguje tzv. systémová trojkolejnost, co se týče vzdělávání učitelů mateřských škol. Uchazeči se na svou profesi mohou připravovat trojí formou: studium na středních odborných (pedagogických) školách (vyšší sekundární úroveň ISCED 3A), studium na vyšších odborných školách (ISCED 5B) a dále pak studium na úrovni vysoké školy (ISCED 5A). Přesné stanovení těchto kvalifikací pro učitele mateřských škol nalezneme v *zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících*.

1.3.1 Vzdělávání učitelů mateřských škol na středních odborných školách

Studium na středních odborných školách je stále nejrozšířenějším způsobem, jak učitelé mateřských škol u nás získávají svou odbornou kvalifikaci. Je určeno uchazečům s ukončenou základní docházkou. „Podmínkou přijetí je úspěšné vykonání přijímací zkoušky, která zahrnuje kromě zkoušky z mateřského jazyka a zjištění osobnostních předpokladů i talentové zkoušky v oblasti hudební, tělesné a výtvarné.“ (Spilková 2004, s. 57) Tyto školy poskytují svým absolventům studium předškolní pedagogiky, ovšem většinou tento obor kombinují s celou řadou specializací (pedagogika volného času, sociální

pečovatelství, sociální pedagogika, sociální vychovatelství, výchovná a humanitní činnost nebo také kombinaci s předškolní a mimoškolní pedagogikou). Podle Spilkové (2004) tyto vzdělávací obory na středních odborných školách sice poskytují úplné střední vzdělávání (ISCED 3A) ukončené maturitní zkouškou. Bohužel tato nabídka studijních oborů je naprosto nevyhovující pro vzdělávání učitelů mateřských škol. Ovšem vzdělávací program uvádí, že absolventi těchto oborů naleznou uplatnění nejen jako učitelé mateřských škol, ale také jako vychovatelé ve školských a mimoškolních zařízeních (školských družinách, centrech volného času, domovech mládeže, školských klubech, dětských domovech aj.)

Je nutno ještě zmínit ojedinělou existenci typu předprofesní přípravy a to pedagogická lycea. Jak uvádí Spilková (2004), jedná se o formu středoškolského vzdělávání spojující všeobecné vzdělání s částečnou profesní přípravou, avšak neposkytuje dostatečnou způsobilost k výkonu profese.

1.3.2 Vzdělávání učitelů mateřských škol na vyšších odborných školách

S tímto typem vzdělávání se poprvé v České republice setkáváme v 90. letech 20. století. Legislativní základ těmto školám, byl poskytnut novelou školského zákona č. 148/1995 Sb. Tyto školy se již od počátku potýkají s nejasnou koncepcí. Obor učitelství pro mateřské školy zde nenalezneme, pouze tvoří část jejich studijních oborů. Co se týče organizace studia, snaží se vyšší odborné školy inspirovat školami na úrovni terciálního vzdělávání (výuka pomocí přednášek a cvičení, zkouškové období, rozdělení studia do semestrů). Uchazeči jsou přijímáni na základě talentových zkoušek a osobnostních dispozic. Podmínkou je ukončení úplného středního (odborného či všeobecného) vzdělání s maturitní zkouškou. Absolventi zakončují studium absolutoriem a získávají tak úroveň vzdělání ISCED 5 B.

„Velká část absolventů VOŠ se snaží dále pokračovat ve studiu na pedagogických i jiných fakultách, takže efekt zkrácení a urychlení profesní přípravy se v podstatě ztrácí a působí kontraproduktivně“. (Spilková 2004, s. 59)

1.3.3 Vzdělávání učitelů mateřských škol na úrovni vysoké školy

Možnost studia na vysoké škole pro učitele mateřských škol, respektive magisterský obor předškolní pedagogika je v České republice možný studovat již od roku 1970. V roce 1993 byl otevřen bakalářský stupeň tohoto oboru a to na PedF UK. U zrodu obou těchto oborů stála první dáma předškolní pedagogiky Eva Opravilová.

Jak uvedla Kropáčková (2013) postupně byl obor učitelství pro mateřské školy akreditován na dalších pedagogických fakultách a právě Eva Opravilová, jako uznávaný odborník, hodnotila akreditační spisy.

V současnosti nalezneme jak bakalářské tak magisterské programy pro vzdělávání v oboru předškolní pedagogiky. Tyto obory mohou být zařazeny pod kódy:

- 7501 PEDAGOGIKA
- 7531 PŘEDŠKOLNÍ A MIMOŠKOLNÍ PEDAGOGIKA
- 7507 SPECIALIZACE V PEDAGOGICE

Bakalářský program Učitelství pro mateřské školy 75-31-R/001 nabízí univerzity v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Liberci, Hradci Králové, Brně, Zlíně, Ostravě. Dále pak bakalářský program Speciální pedagogika předškolního věku – učitelství pro mateřské školy 75-06-R/012 poskytují univerzity v Českých Budějovicích, Liberci nebo Olomouci. Navazující magisterský obor Pedagogika předškolního věku 75-01-T/010 nebo Předškolní pedagogika 75-01-T/033 může student absolvovat na univerzitách v Praze, Ostravě, Olomouci, Zlíně, Hradci Králové.

Studium bakalářského oboru Učitelství pro mateřské školy představuje teoretickou a metodickou přípravu učitelů mateřských škol s prohloubenou zájmově volitelnou specializací (např. esteticko - výchovné činnosti, tělesná výchova, speciální pedagogika, dramatická výchova). Obsahem studia je psychologie, pedagogika a jim příbuzné vědní disciplíny. Dále pak esteticko - výchovné předměty s didaktikou s asociací na dítě předškolního věku. Nedílnou součástí studia je také praktická forma výuky a reflektovaná pedagogická praxe. Uchazeč musí mít za sebou úspěšné složení maturitní zkoušky. Příjímací řízení obsahuje talentovou zkoušku a ústní pohovor (může se měnit na základě požadavků univerzity). Při přijímacím řízení je také posuzován zdravotní stav uchazeče. Tento program je zakončen úspěšnou obhajobou bakalářské práce a absolvováním státní závěrečné zkoušky. Poté může absolvent užívat titul Bc.

Absolventi se uplatní nejen v běžných, ale i alternativních mateřských školách a také v dalších zařízeních pro děti předškolního věku.

Absolvent má možnost pokračovat ve studiu navazujícího magisterského oboru Pedagogika předškolního věku. Náplní oboru je hlubší teoretická a metodická příprava v oblasti předškolního vzdělávání, psychologické disciplíny a volitelné specializace (environmentální výchova, sociální pedagogika, speciální pedagogika studium raného dětství, nestandardní

pojetí výtvarné výchovy). V obsahu je zahrnut také školský management, diagnostika a poradenství a výzkumy v předškolní výchově. Absolventi po úspěšné obhajobě diplomové práce a složení státní závěrečné zkoušky získají akademický titul Mgr. podle zákona č.111/1998. Absolvent má dále možnost pokračovat na doktorandském studiu.

„Vysokoškolské vzdělání organizačně probíhá podle studijních plánů. Charakteristika studijních plánů je uvedena v § 44 odst. 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů.“ (Burkovičová, 2006, s. 50)

V posledních letech stoupá počet absolventů vysokých škol a to i v rámci učitelství mateřských škol. Nabízí se zde ovšem otázka, zda opravdu potřebují učitelé mateřských škol k výkonu své praxe vysokoškolské vzdělání. K této otázce se vyjádřil Václav Klaus ml., který negativně hodnotí nutnost vysokoškolského vzdělání pro učitele mateřských škol. Preferuje učitele se zkušeností a vstřícným přístupem. Naopak negativně se vyjadřuje na absolventy magisterského či doktorandského studia působících jako učitelé v mateřských školách. „Na co mi je nějaká vědkyně nebo doktorandka? To jí jako ty děti smrděj, že má jiné ambice, a proto studuje vysokou školu?“ (Václav Klaus. ml, 2016) Tento názor, může vyvolat značné diskuze a řada odborníků se bude snažit oponovat.

2 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ V KONTEXTU SE VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Další vzdělávání učitelů by mělo být v přímé interakci s jejich vzdělávacími potřebami. Učitelé a to i učitelé mateřských škol, uspokojují své vzdělávací potřeby na základě absolvování některé z forem dalšího vzdělávání.

2.1 Další vzdělávání učitelů

Učitel by měl mít zájem na vlastním sebevzdělávání. Hlavním cílem dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků je prohlubování schopností a dovedností. Průcha, Walterová, Mareš definují tento pojem: „termín má široký význam a zahrnuje různé formy vzdělávání a profesní přípravy osob, které již prošly nějakým stupněm formálního školního vzdělávání.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 36)

Pojem další vzdělávání učitelů není v české školské legislativě ukotven. Ovšem učitel je pedagogický pracovník, tudíž se na něj vztahuje další vzdělávání pedagogických pracovníků, které je ukotveno ve školském zákoně č.563/2004 Sb.

„Pedagogičtí pracovníci mají po dobu výkonu své pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, udržují a doplňují kvalifikaci. Pedagogičtí pracovníci se mohou účastnit dalšího vzdělávání, kterým si zvyšují kvalifikaci. Zvýšením kvalifikace se podle zvláštního předpisu rozumí též její získání nebo rozšíření.“ (Školský zákon č. 563/2004 sb. §24, s. 357)

Ve vyhlášce č.317/2005 nalezneme druhy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků:

- studium ke splnění kvalifikačních předpokladů
- studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů
- studium k prohlubování odborné kvalifikace

Walterová (2001) pak kategorizuje další vzdělávání pedagogických pracovníků na další vzdělávání vedoucí k certifikaci s obecně závaznou platností, kam řadí kvalifikační vzdělávání a rekvalifikační vzdělávání. Druhá kategorie je orientována na další vzdělávání vedoucí k získání osvědčení, ta je tvořena normativním školením (kurzy). Pomocí těchto kurzů si učitel prohlubuje profesní kompetence. Tato kategorie je nadále stěžejní pro výzkumnou část této bakalářské práce.

Pojem další vzdělávání učitelů „představuje systematický, nepřetržitý a koordinovaný proces, který navazuje na pregraduální vzdělávání a trvá celou dobu učitelovy profesní kariéry. Dále se jedná o celoživotní rozvíjení profesních kompetencí učitele a trvalý osobnostní rozvoj učitele.“(Lazarová, 2006, s. 13 – 14)

Cíle dalšího vzdělávání učitelů

„ Za hlavní úkol dalšího vzdělávání učitelů je často považováno zavádění inovací a změna vzdělávacích obsahů a metod. Dalším významným úkolem je udržování a rozvoj stávajícího školského systému a stávající úrovně vzdělávání.“(Průcha, 2009, s. 414)

Cíle dalšího vzdělávání učitelů vymezila Kohnová. Kdy podle ní k základním cílům patří:

- zdokonalování profesionální dovednosti učitelů
- vnitřní rozvoj škol
- zdokonalování vyučovacího a učebního procesu
- zavádění inovací a změn ve vzdělání
- osobní vývoj učitelů

(Kohnová, 2004, s. 62)

Formy dalšího vzdělávání učitelů

Formy dalšího vzdělání můžeme rozdělit podle několika kritérií. Jednou z možností je rozdělení forem dle místa vzdělávání.

Jako první zmíníme nejdostupnější formu, a to prostředí, ve kterém učitel působí. Zde dochází k dalšímu vzdělávání již kooperací mezi kolegy (práce na projektu, předávání nových poznatků či dovedností). Nemusí k tomuto docházet jen mezi kolegy ze stejného prostředí, ale lze využít kooperace s učiteli jiných škol (práce na projektu, setkání, exkurze). Pokud má učitel zájem o odborné konzultace, nabízí se mu možnost využití externího lektora, který působí pod některou ze vzdělávacích organizací nebo pod pedagogicko – psychologickou poradnou).

Učitel může využít formu vzdělávání i mimo prostředí mateřské školy. Podle Lazarové (2006) je právě tato forma v českém školství nejčastěji spojována s dalším vzděláváním učitelů. Řadíme zde vzdělávací akce ve formě kurzů, kdy se jedná o rozšíření schopností či získání nových dovedností. Semináře, kde dochází k přímé interakci s lektorem. Je to

obvykle jednorázová a krátkodobá aktivita. Je zde možnost využití i přednášky, ovšem tato forma slouží pouze k předání informací, učitel zde vykonává spíše pasivní funkci. Forma, která je dlouhodobá, opakující se a její aktivita je zaměřena na osobní rozvoj učitele, je označována jako výcvik. Nesmíme opomenout ani vzdělávací formu dílny, které se zaměřují na získání nových dovedností a kladou důraz na praktické zapojení učitele.

Jako poslední zmíníme formu samostudia. Obecně je samostudium (self - instruction) chápáno jako proces, který „probíhá bez přímé interakce s učitelem, lektorem, instruktorem, konzultantem. Řídícím činitelem je sám učící se subjekt (dospělý člověk), který při studiu používá různé metody a pomůcky. Samostudium je komplexní edukační proces, který má za cíl osvojit si a upevnit soustavu trvalých vědomostí, dovedností či návyků.“ (Palán, 2002, s. 189) V dnešním světě moderních technologií má učitel mnoho možností k využití samostudia. K dispozici má poměrně velkou škálu odborné literatury a odborných časopisů. Nejvíce možností mu nabízí internet, kde nalezne internetové portály, odborné články, odbornou literaturu, diskuze, novinky v rámci oboru, internetové kurzy. Učitelé mohou pomocí internetu sledovat i aktuální nabídku vzdělávacích kurzů.

Učitelé si mohou vybrat z velké škály vzdělávacích forem. Mohou se rozhodnout dle způsobu, místa, zdroje, času forem. Nabídka je velmi široká.

2.2 Vzdělávací potřeby učitelů

S pojmem vzdělávací potřeby se nejčastěji setkáváme v souvislosti s dalším profesním vzděláváním a profesním podnikovým vzděláváním (vzdělávací programy). Palán definuje vzdělávací potřeby jako „hypotetický stav, kdy jedinci chybí znalosti nebo dovednosti, které mají význam pro jeho další existenci, zachování psychických nebo společenských funkcí.“ (Palán, 2002, s. 234) Můžeme zmínit také mnohem obecnější definici, kterou uvádí Armstrong (2007, s. 503), který vymezuje vzdělávací potřebu jako rozdíl (disproporci) mezi tím „co je“ a mezi tím „co by mělo být.“ Rogers, (2001) popsal vzdělávací potřeby jako deficit, potenciál k rozvoji vědomostí, dovedností, schopností, návyků či způsobů jednání.

Vzdělávací potřeby mají dvě dimenze. První je dimenze objektivní, kdy tento deficit je identifikován osobou zvenku. Druhá dimenze je subjektivní, kdy sám jedinec pocítuje tento deficit. Stěžejní pro tuto práci je dimenze subjektivní. „Subjektivně pocítovaná potřeba je potřebou identifikovanou: byla jedincem rozpoznána a definována jako relevantní.

Identifikace potřeby je základním předpokladem její realizace, sama o sobě však není zárukou.“(Šed'ová, Novotný, 2006, s. 142)

Ředitel školy je povinen vytvářet podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Dle mého názoru není toto samozřejmostí ve všech školách, ani co se týče škol mateřských. Je zřejmé, že v odborné literatuře není blíže specifikována problematika vzdělávacích potřeb učitelů mateřských škol. Budeme se pohybovat v rovině učitele obecně, avšak většina informací je aplikovatelná i na učitele mateřských škol.

Podle Lazarové (2006, s. 66-67) je možné hovořit o několika skupinách vzdělávacích potřeb učitelů, které se vztahují k oblastem učitelských kompetencí. Učitelským kompetencím jsme již věnovali pozornost, a to v kapitole 1.1 Učitelská profese.

„I když učitelé navenek proklamují, že jejich volba dalšího vzdělávání vychází z jejich potřeb, otázkou zůstává, do jaké míry jsou jejich skutečné vzdělávací potřeby reflektované právě ke zlepšení kvality výuky, k potřebám školy a společnosti.“ (Lazarová 2006, s. 69)

Učitelé mohou mít různé vzdělávací potřeby, ty se mohou lišit z hlediska druhů vzdělávání, forem vzdělávání, oblastí vzdělávání nebo délky pedagogické praxe. V současné době se nabízí spousta možností a forem jak učitelé mohou své vzdělávací potřeby naplnit.

3 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Teoretickou část bakalářské práce jsme započali vymezením profese učitele. Poté jsme se snažili zachytit všechny důležité mezníky v historii vzdělávání učitelů mateřských škol. Práce popisuje nejen historii, ale mapuje také současné formy vzdělávání učitelů mateřských škol. Podstatou bylo co nejpřesněji definovat možnosti vzdělávání pro získání vzdělání v tomto oboru. V závěru jsme upozornili na problematiku posledních let, týkající se právě vzdělání učitelů mateřských škol, konkrétně pak diskuze kolem vysokoškolského vzdělání v oboru učitelství pro mateřskou školu.

Druhá kapitola se stále věnovala vzdělávání učitelů mateřských škol, ale již jsme se soustředili na oblast dalšího vzdělávání. Snažili jsme se zachytit obsah dalšího vzdělávání, ukotvit tento pojem v legislativě. Dále jsme pak vymezili cíle a formy tohoto vzdělávání. Další vzdělávání je také prostředkem k uspokojování vzdělávacích potřeb učitele. Jelikož to jsou právě vzdělávací potřeby, které můžeme považovat za jedno z důležitých témat této práce, proto jsme se zaměřili na charakteristiku tohoto pojmu a snažili se zachytit jeho funkci v interakci k učiteli mateřské školy.

Cílem teoretické části bylo nastínit teoretická východiska, která byla pak nadále stěžejní pro výzkumnou část práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce se soustředí na výzkum prostřednictvím obsahové analýzy a dotazníkového šetření. Postupně budou představeny cíle výzkumu, výzkumné otázky, výzkumný soubor, výzkumné metody a v neposlední řadě průběh a realizace výzkumu.

V další části budou prezentovány výsledky šetření v oblasti dalšího vzdělávání učitelů mateřských škol.

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je analyzovat vzdělávací potřeby učitelů mateřských škol ve vztahu k aktuální nabídce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, která je jim určena.

Dílčí výzkumné cíle:

- Analyzovat aktuální programovou nabídku pro další vzdělávání učitelů v mateřských školách.
- Zjistit, jaké vzdělávací potřeby mají v současné době učitelé mateřských škol.
- Zmapovat zájem učitelů v mateřských školách o aktuální programovou nabídku.
- Porovnat aktuální programovou nabídku se vzdělávacími potřebami učitelů mateřských škol.

Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaké vzdělávací potřeby mají učitelé mateřských škol ve vztahu k aktuální nabídce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, která je jim určena?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jaká je aktuální programová nabídka pro další vzdělávání učitelů v mateřských školách?
- Jaké vzdělávací potřeby mají v současné době učitelé mateřských škol?
- Jaký je zájem učitelů v mateřských školách o aktuální programovou nabídku?
- Vyhovuje aktuální nabídka dalšího vzdělávání pro učitele mateřských škol jejich současným vzdělávacím potřebám?

4.2 Výzkumný soubor

Prvotním výzkumným souborem v praktické části mé bakalářské práce byla Programová nabídka pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (Září 2016 – Leden 2017), přičemž jednotky analýzy tvořily jednotlivé vzdělávací kurzy. Vzdělávací nabídka byla sledována v kontextu celé České republiky. Byly do ní zahrnuty veškeré kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (dále DVPP), které byly nabízeny v daném sledovaném období přes internet. Dalším souborem v tomto výzkumu byli učitelé mateřských škol, kdy jednotky analýzy tvořili jednotliví učitelé, a to také v rámci celé České republiky. Pro výzkum jsme zvolili dostupný – anketní výběr, výsledky proto nelze považovat za zobecnitelné, protože výzkumný soubor nelze považovat za reprezentativní vzhledem k České republice. I přesto lze výsledky považovat za jistý indikátor stavu ve sledované oblasti.

4.3 Výzkumné metody

Pro účely této bakalářské práce jsme zvolili kvantitativní typ výzkumu. Jak již bylo předznamenáno, v našem výzkumu byly použity dvě výzkumné metody. Ve vztahu ke vzdělávacím kurzům jsme použili metodu obsahové analýzy, která byla provedena na základě katalogů Programové nabídky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (ZÁŘÍ 2016 – LEDEN 2017). Na základě analýzy byly vytvořeny následující kategorie, které nám pomohly s orientací v programové nabídce 244 kurzů pro učitele mateřských škol:

- téma kurzu;
- podtéma kurzu;
- zaměření dle úrovně vzdělávání (MŠ, ZŠ, SŠ, ZUŠ, MNG);
- akreditace kurzu;
- místo konání kurzu;
- cena kurzu;
- hodinová dotace kurzu;
- časová náročnost kurzu;
- jednorázový kurz / opakovaný kurz;
- informace o školiteli.

Veškeré kurzy byly analyzovány z hlediska uvedených kategorií. Výstupy této analýzy částečně sloužily jako podklad pro vytvoření dotazníku pro učitele, který je v příloze I.

Dotazník měl pevnou strukturu s celkovým počtem 15 uzavřených nebo polouzavřených položek. Dotazník se skládal ze dvou částí. V první části jsme zjišťovali zájem učitelů o další vzdělávání, zájem o aktuální programovou nabídku a jejich vzdělávací potřeby. Druhá část dotazníku patřila čistě demografickým položkám.

4.4 Realizace a průběh výzkumu

Před realizací samotného dotazníkového šetření jsme zvolili metodu obsahové analýzy katalogů Programové nabídky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (Září 2016 – Leden 2017). Tato metoda nám lépe pomohla orientovat se v aktuální programové nabídce dalšího vzdělávání učitelů mateřských škol. Jak již bylo zmíněno, prvotní analýza diferencovala 244 kurzů DVPP z hlediska 10 zvolených kategorií. Analýza nám ukázala četnost jednotlivých kurzů v námi určených kategoriích. Na základě této analýzy jsme vytvořili dotazníkové položky v našem dotazníkovém šetření. Po vyhodnocení dotazníků pak bylo možné dát výsledky do souvislostí s vytvořenými kategoriemi vzdělávací nabídky.

V dotazníku bylo použito 15 uzavřených a polouzavřených otázek, jejichž nedílnou součástí byly také demografické položky, a to v jeho druhé části. Dotazník jsme vytvořili a následně pomocí webových dotazníků rozšířili mezi respondenty. Bohužel jsme se setkali s malým počtem respondentů, kteří byli ochotni zúčastnit se dotazníkového šetření. Přistoupili jsme tedy k oslovení konkrétních respondentů, což se ukázalo jako velmi účinné. V konečném počtu nám dotazník vyplnilo 139 respondentů, tedy učitelů mateřských škol v rámci České republiky. Získaná data jsme zpracovali a prezentovali pomocí tabulek a grafů.

5 ANALÝZA VÝSLEDKŮ A JEJICH INTERPRETACE

V rámci zkoumání vzdělávacích potřeb učitelů mateřských škol byla použita obsahová analýza a dotazníkové šetření. V následující části budou prezentovány výsledky tohoto výzkumu.

5.1 Výsledky obsahové analýzy

Obsahová analýza byla vytvořena na základě dokumentů Programové nabídky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (Září 2016 – Leden 2017). Hlubší obsahová analýza nám poskytla kategorie, které nám pomohly rozklíčovat aktuální programovou nabídku.

Tabulka 1 Obsahová náplň kurzů

Téma kurzu	Četnost
Jazykové kurzy	36
Práce s ŠVP	18
Děti s poruchami chování v MŠ	15
Logopedická prevence	13
Děti se zdravotním postižením v MŠ	10
Výtvarné techniky	10
Taneční a pohybové aktivity	9
Děti od dvou let v MŠ	6
Hra a její využití	8
Předčtenářská gramotnost	6
Školní zralost a připravenost	6
Komunikace s rodiči	5
Pedagogická diagnostika	5
Rozvíjení grafomotoriky	5
Pedagogická činnost s nadanými dětmi	4
Práce s portfoliem	3
Adaptace začínajícího učitele	2

Vzdělávací instituce poukazovaly na soulad kurzů se státními prioritami ve vzdělávání a s klíčovými úkoly ministerstva školství pro rok 2016. Jejich snahou bylo zaměřit se na prioritní tematické oblasti, jako společné vzdělávání, podpora pedagogů pro práci s dětmi – cizinci, podpora pedagogů pro práci s nadanými žáky, implementace strategie digitálního vzdělávání.

Ve výše uvedené tabulce můžeme porovnat nabídku vzdělávacích institucí a námi vytvořenou analýzu, která nám ukázala četnost námi určených kategorií. Nejvíce nabízenými **kurzy** byly jazykové, mohli bychom přepokládat, že takováto široká nabídka jazykových kurzů koresponduje s vzdělávací oblastí pro práci s dětmi – cizinci. Vzdělávání v oblasti práce s ŠVP bylo většinou poskytováno pomocí externího lektora, který v této oblasti poskytuje osobní konzultace v prostředí dané školy.

Vzdělávací instituce také reagují na problematiku inkluzivního vzdělávání a jejich snahou je toto téma průřezově zařadit do všech vzdělávacích oblastí. Toto je možný důvod toho, že kurzy zaměřující se na oblast dětí s poruchami chování v MŠ, logopedickou prevencí a děti se zdravotním postižením v MŠ, jsou nabízeny v nemalé četnosti. Dále by pak bylo vhodné, aby vzdělávací instituce reagovaly na další současnou problematiku, přesněji vzdělávání dětí do dvou let v prostředí MŠ. Ve zkoumané vzdělávací nabídce, byl tento kurz nabídnut pouze 8krát.

Ačkoliv se vzdělávací instituce vyjádřily, že se chtějí zaměřit i na oblast pedagogické činnosti s nadanými dětmi, čísla v analýze poukázala, že se jim toto snažení zcela nevydařilo. Když se zaměříme na kurzy, které byly nabízeny nejméně, nedá se říci, že se jedná o kurzy méně důležité. Můžeme se pouze domnívat, že vzdělávací instituce v každém období má oblasti, kterým se chce více věnovat, a tak právě tyto kurzy s menší četností budou více nabízeny v jiném časovém období. Zda tomu opravdu tak je nebo se jedná pouze o naše dohady ve výzkumné části práce, nelze zjistit. Pouze to může být návrhem k námětu dalšího zkoumání

Tabulka 2 Obsahová analýza zaměřenosti kurzů dle úrovně vzdělávání

Zaměřenost kurzů dle úrovně vzdělávání	Četnost
MŠ	99
MŠ, ZŠ	56
MŠ, ZŠ, SŠ, SOŠ	53
MŠ, ZŠ, SŠ, MNG	17

Vedle tematických oblastí kurzů, nalezneme mimo jiné také doporučení, upozorňující na vhodnost kurzu pro učitele v rámci stupně vzdělání, kde vykonává svou praxi. Kurzy jsou **zaměřeny** pro učitele škol mateřských, základních, středních, středních odborných, základních škol uměleckých. Dále se pak zde objevuje kategorie pro vzdělávání v oblasti Management.

Zpravidla nebyl kurz určen pouze pro jeden stupeň, ale objevovaly se různé kombinace. Výhradně pro učitele mateřských škol se mnoho kurzů (99) pořádalo samostatně. Naprosto nejvíce kurzů určených prioritně pro učitele mateřských škol nalezneme v Plzni, Olomouci a Zlíně. Naopak nejméně v Jihlavě, Karlových Varech, Ústí nad Labem.

Tabulka 3 Obsahová analýza místa konání kurzů

Místo konání kurzů	Četnost
Jihlava	33
Olomouc	27
Hradec Králové	22
Pardubice	19
Plzeň	19
Liberec	18
Praha	18
Zlín	17
České Budějovice	15
Ostrava	13
Brno	11
Karlovy Vary	7
Ústí nad Labem	5

Co se týče četnosti frekvence **místa konání kurzů**, ukázalo se, že největší výběr kurzů pro učitele nalezneme v Jihlavě, Olomouci a Hradci Králové. Zde jsou obsaženy kurzy jak prioritně pro MŠ, tak další kombinace úrovně vzdělání. Tyto kombinace jsme již zmínili výše (Tabulka2 Obsahová analýza zaměřenosti kurzů dle úrovně vzdělávání).

Druhá část nám jako první poukázala na **cenovou škálu** těchto kurzů. Nejvyšší cena byla 9 700 korun českých, a to u kurzu Práce s ŠVP. Průměrná cena se pohybovala okolo 2 000 korun, respektive 2 238, 9 korun českých. Překvapila nás i nejnižší cena, a to konkrétně 100 korun. Tato cena se objevila u kurzů, které trvaly pouhou hodinu, zpravidla to byly osobní konzultace.

Hodinová dotace kurzu se pohybovala od jedné hodiny až po 250 hodin. Průměrná doba jednoho kurzu byla 34,70982143 hodin. V rámci určení interakce mezi cenou a hodinovou dotací, byl použit Spearmanův koeficient, kdy výsledná hodnota (0,87) odhalila velmi vysokou závislost mezi těmito veličinami. Tudíž se zvětšující se hodinovou dotací kurzu stoupá i cena kurzu.

V poslední kategorii jsme rozdělili kurzy podle jejich výskytu, a to zda kurz byl pořádán pouze **několik hodin/jednorázově** a nebo zda kurz probíhal několik měsíců v opakovaně a plynule na sebe navazujících sekcích. Kurzy, které byly organizovány jednorázově, dosáhly v nabídce počtu 151(67,41%). Naopak tomu bylo u kurzů opakovaných, těch bylo nabídnuto 73 (32,59%). Dále bylo zjištěno, že průměrná doba jednorázových kurzů dosahovala 7,120805 hodin a u opakovaných kurzů byla průměrná doba 88,32432 hodin.

5.2 Výsledky dotazníkového šetření

V této části budou postupně představeny a uvedeny výsledky dotazníkového šetření, které nám vznikly na základě námi vytvořeného dotazníku. Před vyhodnocením jednotlivých položek dotazníku považujeme za důležité zmínit základní demografické údaje dotazovaných.

5.2.1 Základní informace o respondentech

Námi oslovení respondenti byli učitelé mateřských škol v rámci celé České republiky. Dotazník byl k dispozici pomocí webových stránek. Počet návštěv dotazníku byl 1561, ale pouze 139 respondentů dokončilo dotazník. Celková úspěšnost vyplnění dotazníku byla 8,9%.

První otázka byla zaměřena na pohlaví respondentů. Námi vytvořený dotazník byl vyplněn z 99,30% žen a 0,70% mužů, což potvrdilo jistou feminizaci v učitelské profesi.

Nejvíce respondentů se objevilo ve věkové kategorii 20 -25 let (33,81%). Což nás celkově překvapilo, jelikož jsme čekali větší věkové zastoupení v jiné věkové kategorii a to především 31 – 35let, kde byl konečný podíl respondentů 11,51%.

Tabulka 4 Věk respondentů

Věk respondentů	Četnost	Podíl
20 - 25 let	47	33,81%
26 -30 let	30	21,58%
31 - 35 let	16	11,51%
36 - 40 let	13	9,35%
41 - 50 let	16	11,51%
51 a více let	17	12,23%
Celkem	139	100,00%

Při určování délky praxe jsme se snažili identifikovat počet respondentů v námi určených intervalech. První interval byl zvolen do 3 let praxe, který Průcha (2002) považuje za etapu profesního startu učitele (učitel začátečník). Prostřední intervaly nám ukázaly hodnoty, rozděleny do 10 let praxe a nad 10 let praxe. Poslední interval nám identifikoval učitele s nejdelší délkou praxe a to nad 20 let.

Výsledky délky praxe byly v souladu s věkem našich respondentů. Jelikož většina našich respondentů patřila do mladší věkové kategorie 20 -25 let, byla nejčastější délka praxe do 3 let (39,57%). Ovšem i ve druhém intervalu 4-10let, byla podstatná část našich respondentů 33,81%, tam bychom mohli zařadit respondenty patřící do kategorie 26 – 30 let.

Tabulka 5 Délka praxe respondentů

Délka praxe	Četnost	Podíl
0 - 3 let	55	39,57%
4 - 10 let	47	33,81%
11 -20 let	14	10,07%
21 let a více	23	16,55%
Celkem	139	100,00%

Čtvrtá otázka byla zaměřena na pracovní pozici v mateřské škole. Ačkoliv jsme očekávali zastoupení pouze učitelů mateřských škol, mezi respondenty se objevily také jiné pozice v rámci mateřské školy, ale pouze v malé četnosti např. ředitelka mateřské školy v četnosti 4,32%. Proto jsme i nadále v praktické části používali oslovení respondenti, nikoliv učitelé mateřských škol. Nejčastěji se mezi respondenty vyskytovaly učitelky mateřských škol 83,45% , pouze 5,76 % učitelek uvedlo, že vykonává funkci vedoucí učitelky. V našem dotazníkovém šetření se objevil jeden muž, který uvedl, že vykonává pracovní pozici asistenta.

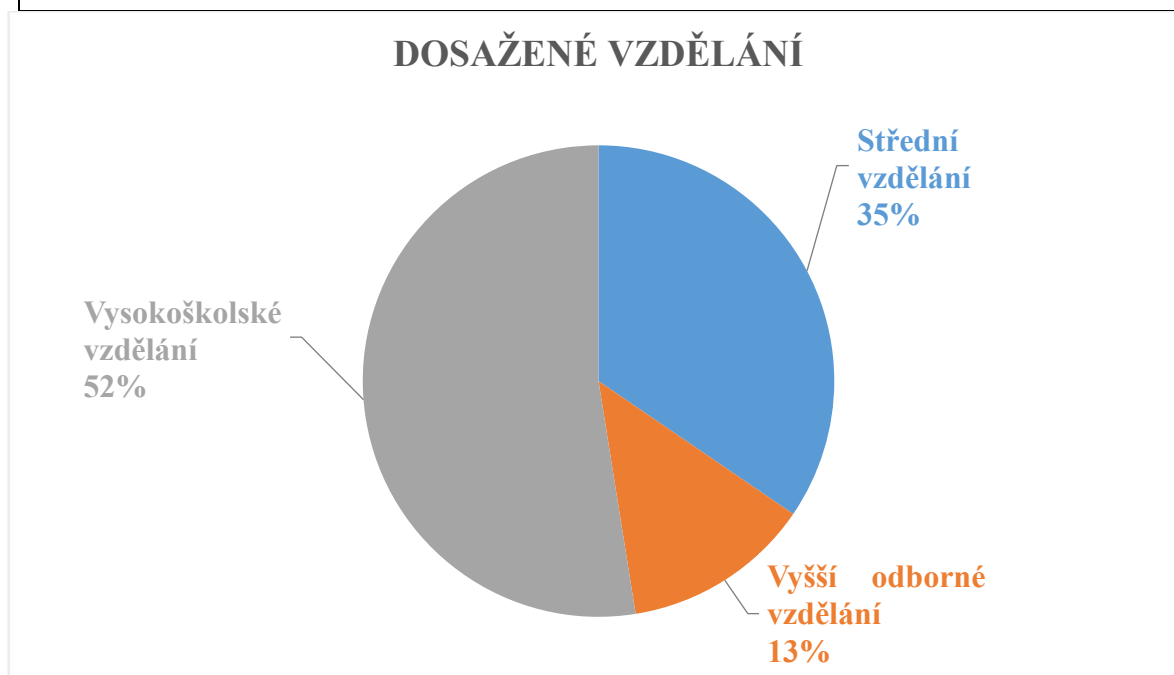
Tabulka 6 Pracovní pozice respondentů

Pracovní pozice	Četnost	Podíl
Ředitelka	6	4,32%
Zástupkyně ředitele	3	2,16%
Vedoucí učitelka	8	5,76%
Učitelka	116	83,45%
Asistentka	5	3,60%
Chůva	1	0,72%
Celkem	139	100,00%

Poslední otázka z oblasti demografických byla zaměřena na dosažené vzdělání respondentů. Nejvíce odpovědí patřilo respondentům s vysokoškolským vzděláním 52,52%. Což se dá považovat za pozitivní skutečnost vzhledem ke stavu předškolního vzdělávání v České republice. Mohli bychom říci, že tato čísla se přiklánějí k tvrzení Průchy (2002), který uvádí, že v České republice stoupá zájem o studium učitelství na vysokých školách. Středoškolsky vzdělaní respondenti tvořili 34,53%. Nejmenší zastoupení tvořili respondenti s vyšším odborným vzděláním (12,95%).

Tabulka 7 Dosažené vzdělání respondentů

Dosažené vzdělání	Četnost	Podíl
Střední vzdělání	48	34,53%
Vyšší odborné vzdělání	18	12,95%
Vysokoškolské vzdělání	73	52,52%
Celkem	139	100,00%

Graf 1 Dosažené vzdělání respondentů

5.2.2 Analýza odpovědí

Učitelky, ale také i ředitelky a další zaměstnanci mateřských škol mohou využít mnoho dalších forem k dalšímu vzdělávání, které jsme již zmínili v teoretické části. Vzdělávací kurzy patří k nejznámějším formám dalšího vzdělávání. Následující otázka zkoumala zájem respondentů o tuto formu, respektive o vzdělávací kurzy. 97, 84% respondentů projevilo zájem a tuto formu vzdělávání. Pouze 2,16% by volilo jinou formu vzdělávání.

Tabulka 8 Zájem o další vzdělávání formou kurzů

Možnosti odpovědí	Četnost	Podíl
ANO	136	97,84%
NE	3	2,16%
Celkem	139	100,00%

Graf 2 Zájem o další vzdělávání formou kurzů

Tato otázka v dotazníkovém šetření nám odhalila současné vzdělávací potřeby.

Výběr kurzů byl zvolen záměrně a to na základě obsahové analýzy, která nám odhalila okruhy nejvíce nabízených kurzů. Při této otázce měli účastníci výzkumu možnost zvolit libovolný počet kurzů. Měli si vybrat z nabídky ty kurzy, o které mají zájem. Jednoznačně největší zájem projeví respondenti o kurzy věnující se dětem s poruchami chování v mateřské škole. Na druhé pozici se objevilo téma zaměřené na školní zralost a připravenosti dětí. Další nabízené kurzy již mezi sebou neměly velké rozdíly v podílu. Jako méně atraktivní se respondentům jeví kurzy týkající se předčtenářské gramotnosti, adaptace začínajícího učitele a zcela nejmenší zájem byl o kurzy jazykové, které byly zvoleny v 9,35%. Musíme zmínit také poslední otevřenou možnost, kde se respondenti mohli vyjádřit, které položky již v nabízeném seznamu postrádají. Pod odpovědi jiné se

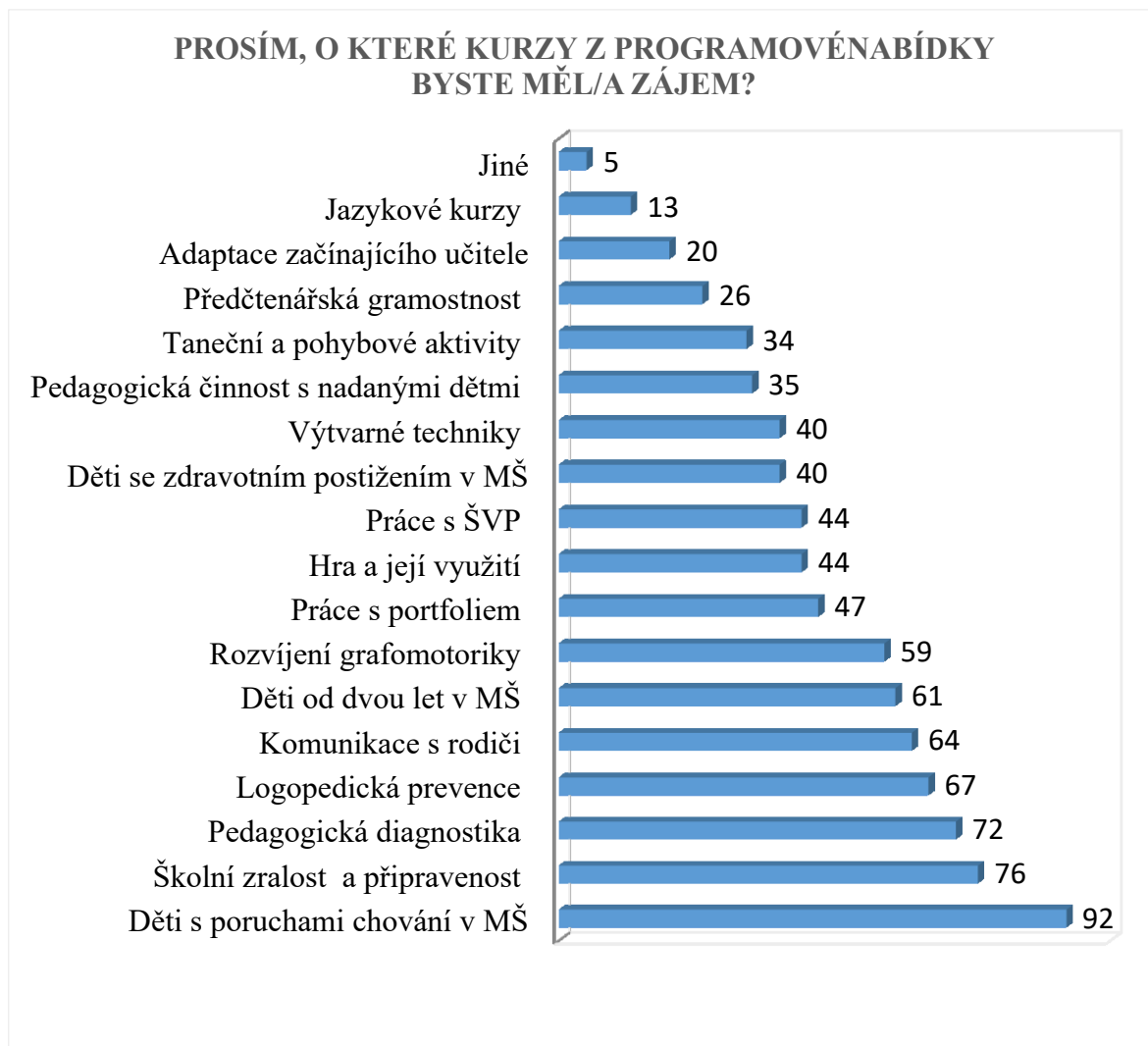
tedy objevily položky: prožitkové učení, Montessori pedagogika, předmatematické představy, environmentální aktivity, muzikofiletika.

Tabulka 9 Selekce kurzů dle respondentů

Název kurzu	Četnost	Podíl
Děti s poruchami chování v MŠ	92	66,19%
Školní zralost a připravenost	76	54,68%
Pedagogická diagnostika	72	51,80%
Logopedická prevence	67	48,20%
Komunikace s rodiči	64	46,04%
Děti od dvou let v MŠ	61	43,88%
Rozvoj grafomotoriky	59	42,45%
Práce s portfoliem	47	33,81%
Hra a její využití	44	31,65%
Práce s ŠVP	44	31,65%
Děti se zdravotním postižením v MŠ	40	28,78%
Výtvarné techniky	40	28,78%
Pedagogická činnost s nadanými dětmi	35	25,18%
Taneční a pohybové aktivity	34	24,46%
Předčtenářská gramotnost	26	18,71%
Adaptace začínajícího učitele	20	14,39%
Jazykové kurzy	13	9,35%
Jiné	5	3,60%

V dalším šetření jsme se zaměřili na rozdíly nejčastěji volených kurzů v rámci míry vzdělanosti respondentů. Z dat nám vyplynulo, že vysokoškolsky vzdělaní respondenti by se chtěli dále vzdělávat v kurzech zaměřených na děti s poruchami chování v mateřské škole, na školní zralost a připravenost a třetí nejčastější odpovědí byla logopedická prevence. Středoškolsky vzdělaní respondenti vyjádřili zájem především o kurzy děti s poruchami chování, pedagogická diagnostika a školní zralost a připravenost. Naši nejmenší skupinu tvořili respondenti s vyšším odborným vzděláním. Ti projevovali zájem o kurzy s tématem děti s poruchami chování, školní zralost a připravenost. Viditelný rozdíl jsme nezpozorovali mezi výběrem kurzů vysokoškolsky vzdělaných respondentů a respondentů se středoškolsky či vyšším odborným vzděláním. Pouze u jediného kurzu jsme shledali velké rozdíly a to u kurzu pedagogická činnost s nadanými žáky, kdy vysokoškolsky vzdělaní respondenti měli o tento kurz výrazně vyšší zájem než ostatní dvě skupiny respondentů. A ještě jedna odchylka se ukázala u výtvarně zaměřených kurzů, kde byl vyšší zájem u středoškolsky vzdělaných respondentů.

Vzhledem k pracovním pozicím všechny ředitelky mateřských škol, které se objevily v našem výzkumu, označily kurzy logopedie za objekt, v kterém by se chtěly dále vzdělávat.

Graf 3 Selektce kurzů dle respondentů

Následující otázka se snažila objasnit, zdali se respondenti již účastnili některého ze vzdělávacích kurzů. Největší nabídka vzdělávacích kurzů spadá pod záštitu MŠMT, ale objevují se i nemalé instituce zabývající se těmito kurzy. Na otázku odpovědělo všech 139 respondentů, z čehož 122 (87,77%) již mělo zkušenost s absolvováním kurzů. Pouze 12,23% stále neabsolvovalo žádný kurz. Při detailnější analýze bylo zjištěno, že respondenti, kteří odpověděli záporně na tuto otázku, většinou spadali do věkové kategorie 20 – 25 let.

Tabulka 10 Účast na kurzech ze vzdělávací nabídky

Možnosti odpovědí	Četnost	Podíl
ANO	122	87,77%
NE	17	12,23%
Celkem	139	100,00%

Graf 4 Účast na kurzech ze vzdělávací nabídky

Tato otázka je v interakci s otázkou předchozí. Odpovídali na ni respondenti, kteří u otázky zdali již absolvovali některý z kurzů, odpověděli ano. Chtěli jsme od respondentů získat informaci o pozitivním či negativním postoji ke kurzům, které již absolvovali. Odpovědělo tedy 122 pro tuto položku 100% respondentů. Odpovědi byly většinou kladné, pouze 4,92% odpovědělo, že kurz pro ně neměl pozitivní přínos.

Tabulka 11 Pozitivní přínos respondentů na kurzech

Možnosti odpovědí	Četnost	Podíl
ANO	116	95,08%
NE	6	4,92%
Celkem	122	100,00%

Graf 5 Pozitivní přínos respondentů na kurzech

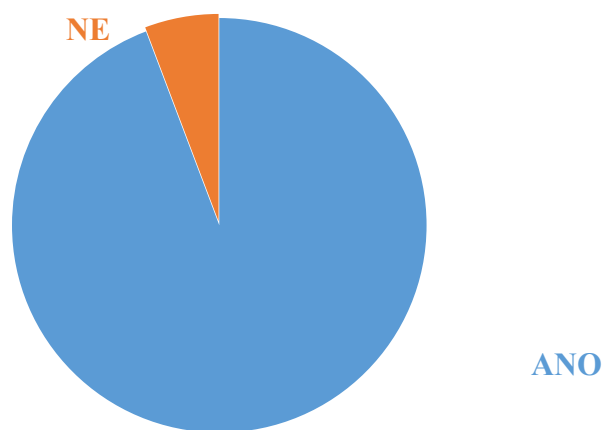
Cílem této otázky bylo zjistit postoj respondentů k dalšímu vzdělávání učitelů. Odpověď na tuto otázku byla 100%, znamená to tedy, že odpovědělo všech 139 respondentů. Respondenti v 94,24% odpověděli kladně, pouze 5,76% nepovažuje další vzdělání za potřebné a důležité. V závislosti na potřebách dnešního školského systému, jsme doufali v 100% úspěšnost na kladnou odpověď, bohužel se tak nestalo.

Tabulka 12 Důležitost dalšího vzdělávání učitelů v mateřských školách

Možnosti odpovědí	Četnost	Podíl
ANO	131	94,24%
NE	8	5,76%
Celkem	139	100,00%

POVAŽUJETE DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮV MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH ZA POTŘEBNÉ A DŮLEŽITÉ?

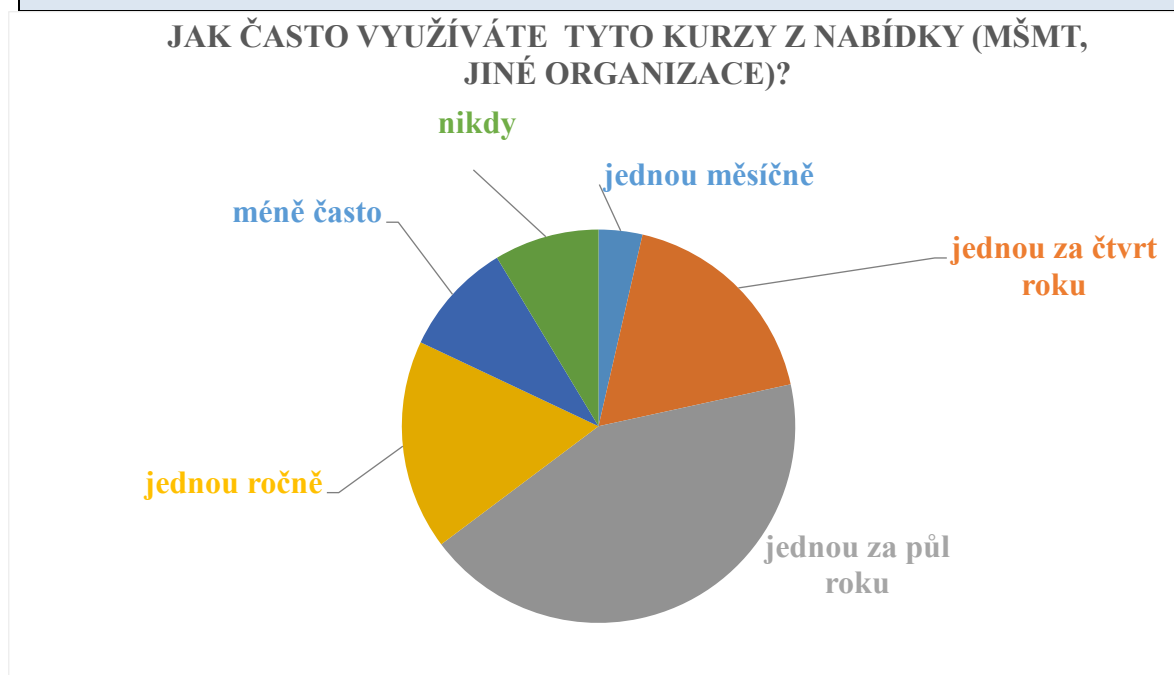

Graf 6 Důležitost dalšího vzdělávání učitelů v mateřských školách

Četnost absolvování těchto kurzů není nikde nikterak vyhrazena. Je pouze na učiteli (řediteli, asistentovi) jak často se chce pomocí kurzů vzdělávat. Samozřejmě musíme brát ohled i na mnoho dalších faktorů, které mohou omezovat respondenty ve vzdělávání. Nejvíce respondentů, tedy 43,17% využívá možnosti zúčastnit se kurzu jednou za půl roku. Podle četnosti 17,27% jsou na tom obdobně respondenti, kteří volili možnost jednou ročně. Za optimální frekvenci by se dala považovat účast jednou za čtvrt roku. Bohužel na tuto odpověď reagovalo jen 25 (17,99%) respondentů. V odpovědích nikdy a méně často, se nám objevili respondenti, kteří v předchozích otázkách projevíli neúčast na kurzech. Ve velmi malém počtu se respondenti účastní kurzů jednou měsíčně a to v celkovém počtu 5 dotázaných, jejich podíl byl 3,60%.

Tabulka 13 Četnost využití kurzů

Možnosti odpovědí	Četnost	Podíl
jednou měsíčně	5	3,60%
jednou za čtvrt roku	25	17,99%
jednou za půl roku	60	43,17%
jednou ročně	24	17,27%
méně často	13	9,35%
nikdy	12	8,63%
Celkem	139	100,00%

Graf 7 Četnost využití kurzů

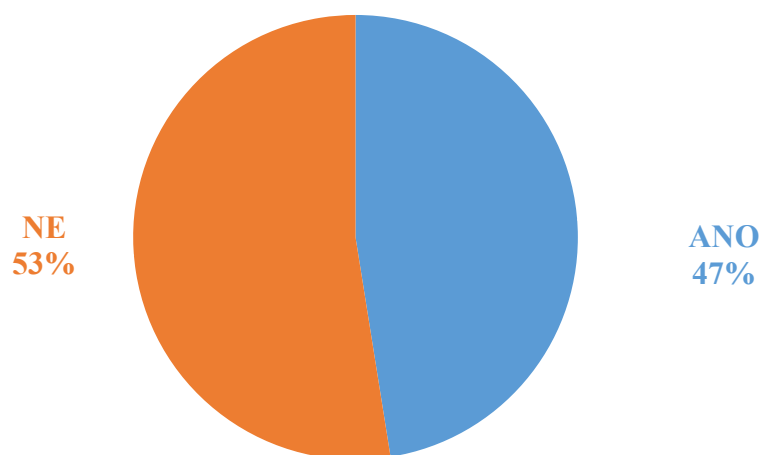
Akreditaci uděluje akreditační komise složená z 25 členů. Komise posuzuje žádosti o akreditaci vzdělávacích programů a vzdělávacích institucí. Akreditace v systému DVPP se řídí dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů. Akreditace vzdělávacím institucím se uděluje

zpravidla na 6 let. Není ovšem pravidlem, že každá takováto vzdělávací instituce získá akreditaci. V odpovědích této otázky vznikly velmi malé rozdíly mezi respondenty, kteří zvolili kurz s akreditací nebo bez akreditace. Výhradně kurzů s akreditací se účastní 47,48%. Zbýlých 52,52% uvedlo, že se neúčastní kurzů výhradně s akreditací.

Tabulka 14 Účast na kurzech s akreditací MŠMT

Možnosti odpovědí	Četnost	Podíl
ANO	66	47,48%
NE	73	52,52%
Celkem	139	100,00%

ÚČASTNÍTE SE VÝHRADNĚ KURZŮ, KTERÉ MAJÍ
AKREDITACI MŠMT?

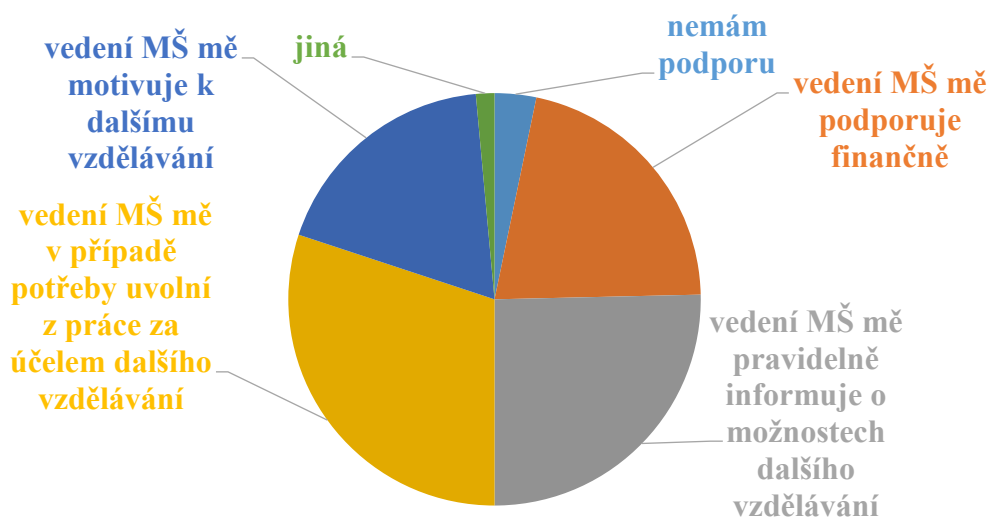
Graf 8 Účast na kurzech s akreditací MŠMT

Podpora a motivace ze strany vedení mateřské školy patří mezi nejzásadnější faktory pro úspěšné sebevzdělávání. Je velmi uspokojivé, že pouze 9 respondentů (6,47%) se vyjádřilo k odpovědi, která poukázala na žádnou podporu ze strany vedení. Respondenti při této otázce mohli vybrat více odpovědí. Přičemž 50 respondentů označilo všechny možné formy podpory z nabídky odpovědí.

Tabulka 15 Podpora vedení mateřské školy v oblasti dalšího vzdělávání

Možnosti odpovědí	Četnost	Podíl
nemám podporu	9	6,47%
vedení MŠ mě podporuje finančně	59	42,45%
vedení MŠ mě pravidelně informuje o možnostech dalšího vzdělávání	70	50,36%
vedení MŠ mě v případě potřeby uvolní z práce za účelem dalšího vzdělávání	83	59,71%
vedení MŠ mě motivuje k dalšímu vzdělávání	51	36,69%
jiná	4	2,88%

MÁTE ZE STRANY VEDENÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY PODPORU V OBLASTI DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ? POKUD, ANO JAKOU?

Graf 9 Podpora vedení mateřské školy v oblasti dalšího vzdělávání

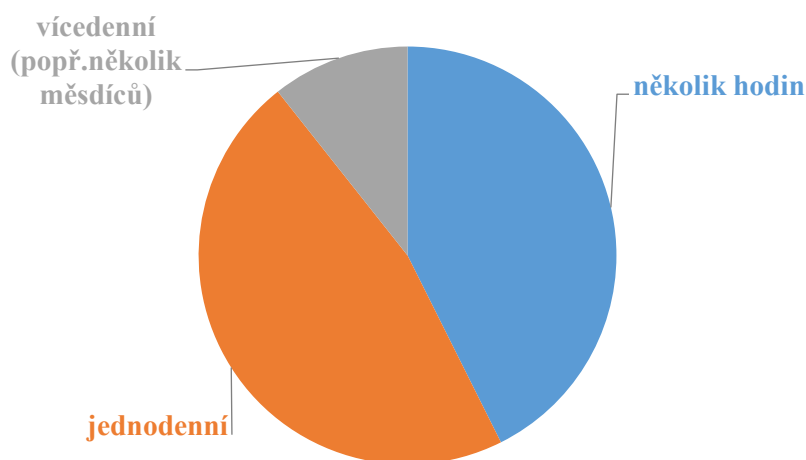
Pomocí obsahové analýzy bylo zjištěno, že nabízené kurzy mají v průměru 34 hodin. Odpovědi respondentů ovšem poukázaly na skutečnost, že většina odpovídajících by volila jednodenní kurzy a to v podílu 46,72%. Jen o 5 respondentů méně by volilo kurz, který je

pořádán několik hodin (např. 4 - 5). Nejméně respondentů by dalo přednost kurzům, jejichž časová náročnost je největší. Důvodů, proč takto respondenti odpovídali, můžeme najít mnoho. Jedním z důvodů mohla být kontinuita s podporou respondentů od vedení mateřské školy. Dále se pak mohla objevit i určitá míra neochoty ze strany respondentů věnovat dalšímu vzdělávání více času.

Tabulka 16 Délka kurzu dle respondentů

Možnosti odpovědí	Četnost	Podíl
několik hodin	52	42,62%
jednodenní	57	46,72%
vícedenní (popř. několik měsíců)	13	10,66%
Celkem	122	100,00%

JAKOU DÉLKU KURZU NEJČASTĚJI VOLÍTE?

Graf 10 Délka kurzu dle respondentů

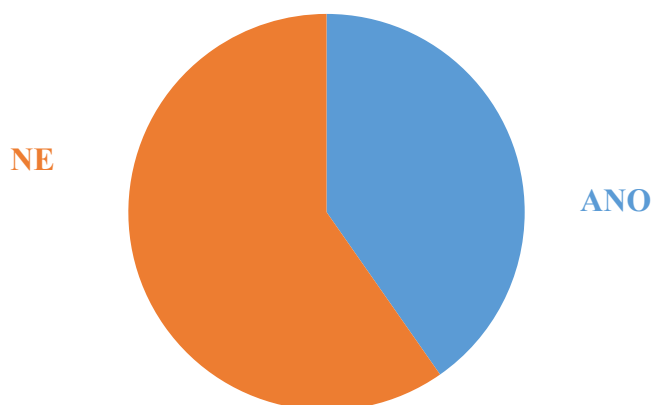
Za další důležitý faktor, který může být rozhodující při výběru kurzů, je definováno místo konání. Při výsledcích obsahové analýzy bylo zřejmé, že panuje určitý nepoměr mezi městy, kde se konají kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a to zaměřených přímo na učitele mateřských škol. Všechna města, která se objevila v naší analýze, měla charakter okresních měst. Což v případě některých respondentů mohlo znamenat velmi velkou

vzdálenost. Ačkoliv jak se ukázalo v našem dotazníkovém šetření, více než polovina dotazovaných (59,71%) odpověděla, že místo konání není pro ně směrodatný faktor a nevybírají si pouze kurzy, které jsou v místě jejich bydliště. Druhá skupina v podílu 40,29%, volí nebo by volila kurzy v místě jejich bydliště. Na tuto otázku odpovědělo všech 139 účastníků výzkumu.

Tabulka 17 Výběr místa konání v závislosti na bydliště respondentů

Možnosti odpovědí	Četnost	Podíl
ANO	56	40,29%
NE	83	59,71%
Celkem	139	100,00%

KLADETE PŘI VÝBĚRU KURZŮ DŮRAZ NA TO, ABY SE KONALY V MÍSTĚ VAŠEHO BYDLIŠTĚ?

Graf 11 Výběr místa konání v závislosti na bydliště respondentů

6 ZÁVĚRY VÝZKUMU

V rámci tohoto výzkumu jsme se pokusili analyzovat aktuální programovou nabídku a to pomocí obsahové analýzy. Dále pak definovat současné vzdělávací potřeby učitelů mateřských škol, které byly zjištěny pomocí dotazníkového šetření. Na základě dat, která jsme tímto výzkumem získali, můžeme porovnat tyto výsledky v souladu s naším hlavním výzkumným cílem.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků by mělo být nedílnou součástí učitelské profese, respektive i u učitelů mateřských škol. V našem výzkumu bylo prokázáno, že účastníci výzkumu považují další vzdělávání za důležité a potřebné. Majorita respondentů využila možnosti dalšího vzdělávání a to v podobě kurzů. Respondenti se vyjádřili, že tyto kurzy, kterých se zúčastnili, měli pro ně pozitivní přínos.

Následujícím předmětem zkoumání byla časová frekvence. Vzdělávací instituce zpravidla poskytují kurzy několikrát do měsíce, kdy jejich přehled nalezneme v katalogích nebo na webových stránkách. Avšak respondenti této možnosti vzdělávání využívají nejvíce právě jednou za půl roku.

Význam akreditace jsme objasnili již ve výsledcích výzkumu. Vzdělávací organizace nabízejí v naprosté většině akreditované kurzy. Pro účastníky toto není rozhodující faktor a ve velké četnosti se účastní kurzů bez akreditace.

Jeden z fundamentálních činitelů je bezesporu podpora ze strany mateřské školy. Vedení mateřské školy by mělo mít aktivní zájem na vzdělávání svých zaměstnanců. Což úzce souvisí s jejich podporou. Výsledná data nám poukázala na to, že respondenti jsou ze strany vedení školy podporováni, hlavně co se týče informovanosti o možnostech dalšího vzdělávání a uvolnění z práce. Následně však dali přednost kurzům konajícím se maximálně jeden den. V jisté míře vedení poskytuje i finanční podporu, což je vzhledem k cenové kalkulaci kurzů velmi pozitivní. Respondenti dále uvedli, že neshledávají překážku ve vzdálenosti místa konání kurzů a tudíž nevyhledávají kurzy jen v místě svého bydliště.

Ovšem naprosto překvapivá fakta vznikla na základě porovnávání nabídky a poptávky vzdělávacích kurzů. Data z obsahové analýzy a dotazníkového šetření byla podrobena důkladnému porovnání. Pomocí Spearmanova korelačního koeficientu se ukázala záporná korelace mezi nabídkou a poptávkou v oblasti vzdělávacích kurzů (- 0,22). Což pro náš výzkum má zcela zásadní dopad. Znamená to tedy, že s rostoucí nabídkou vzdělávacích

kurzů klesá jejich poptávka a zároveň obráceně. Je však nutné podotknout, že hodnota kolem 0,2 vyjadřuje slabou souvislost, takže nelze říci, že by nabídka šla silně proti poptávce. Z výsledků je však patrné, že o často nabízené kurzy je relativně malý zájem, naopak je větší zájem o kurzy, které se moc nenabízejí. Tudíž nabídka nevyhovuje poptávce.

Tabulka 18 Srovnání nabídky a poptávky kurzů

Název kurzu	Nabídka	Poptávka
Děti s poruchami chování v MŠ	15	92
Školní zralost a připravenost	6	76
Pedagogická diagnostika	5	72
Logopedická prevence	13	67
Komunikace s rodiči	5	64
Děti od dvou let v MŠ	8	61
Rozvíjení grafomotoriky	5	59
Práce s portfoliem	3	47
Hra a její využití	8	44
Práce s ŠVP	18	44
Děti se zdravotním postižením v MŠ	10	40
Výtvarné techniky	10	40
Pedagogická činnost s nadanými dětmi	4	35
Taneční a pohybové aktivity	9	34
Předčtenářská gramotnost	6	24
Adaptace začínajícího učitele	2	20
Jazykové kurzy	36	13

ZÁVĚR

Jak jsme již zmínili v úvodu, bakalářská práce byla zaměřena na analýzu vzdělávacích potřeb učitelů mateřských škol ve vztahu k aktuální nabídce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, která je jim určena.

V teoretické části jsme se prvně zaměřili na vymezení učitelské profese, dále pak na historický a současný stav vzdělávání učitelů mateřských škol. Záměrem bylo zmapovat změny v oblasti vzdělávání učitelů mateřských škol. Následující kapitola pojednávala o dalším vzdělávání učitelů a objasnění pojmu vzdělávací potřeby v kontextu k učitelům mateřských škol.

Ve výzkumné části byl představen kvantitativně orientovaný výzkum. Výzkum byl proveden pomocí obsahové analýzy dokumentů Programové nabídky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (Září 2016 – Leden 2017) a dále pak pomocí dotazníkového šetření, kterého se zúčastnili učitelé mateřských škol. Jako první byly interpretovány výsledky obsahové analýzy, které nám poukázaly na několik kategorií, které byly klíčové pro vytvoření našeho výzkumného nástroje respektive dotazníku. Dotazníkové šetření jsme provedli pomocí webového dotazníku. Výzkum byl zaměřen na učitele mateřských škol, v malém podílu se nám objevili respondenti pracující na dalších pozicích v prostředí mateřské školy.

Po sběru dat došlo k následnému vyhodnocení, komparaci a konečné korelaci dat. Konečné výsledky poukázaly na nová a velmi zajímavá fakta. Většina našich respondentů se zúčastnila dalšího vzdělávání formou kurzů a projevíli následný zájem o tuto formu. I v rámci podpory vedení mateřské školy vzešly pozitivní závěry. Bohužel četnost, která poukázala na frekvenci účasti na těchto kurzech, již nebyla zdaleka tak vyhovující, respondenti také dali přednost krátkodobým kurzům. Proč tomu tak je, by mohlo být předmětem či námětem dalšího výzkumného šetření. Bezesporu nejzásadnější bylo zjištění ohledně konkrétních kurzů. Nabídka kurzů vzdělávacích institucí naprosto nevyhovuje vzdělávacím potřebám respondentů, kteří byli součástí našeho výzkumu. Znamená to tedy, že s rostoucí nabídkou klesá poptávka a zároveň obráceně.

Zjištěná fakta mohou motivovat vzdělávací instituce k průzkumu vzdělávacích potřeb učitelů mateřských škol a následné úpravě nabídky. V neposlední řadě jsou zjištění přínosná především pro mě osobně, jelikož jsem na toto téma získala nový pohled a získala jsem mnoho nových a cenných informací.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů: nejnovější trendy a postupy : 10. vydání*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1407-3.
- [2] BURKOVIČOVÁ, Radmila. *Přípravné vzdělávání učitelů mateřských škol: (vybraná problematika)*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7368-239-7.
- [3] BURKOVIČOVÁ, Radmila; KROPÁČKOVÁ, Jana. Profesní činnosti učitelek mateřských škol ve světle současných českých výzkumů. *Pedagogická orientace*, v. 24, n. 4, p. 562 – 582, nov. 2014. ISSN 1805-9511.
- [4] Česko. *Školské zákony: úplná znění - po novele : včetně prováděcích předpisů*. Vyd. 2. Praha: ASPI, 2006, 396 s. Řízení školy. ISBN 80-7357-193-5.
- [5] KASPER, Tomáš a Markéta PÁNKOVÁ. *Učitel ve střední a jihovýchodní Evropě: profesionalizace učitelského vzdělávání: historické a systematické aspekty*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2473-2.
- [6] KOHNOVÁ, Jana. *Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7290-148-6.
- [7] KOMENTÁŘ: Prof. Drsc. Ing. et Mgr., paní učitelka Míla, CSc., PhD. - Václav Klaus ml. *Novinky.cz* [online]. Praha: Copyright, 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/komentare/403978-komentar-prof-drsc-ing-et-mgr-pani-ucitelka-mila-csc-phd-vaclav-klaus-ml.html>
- [8] KOSOVÁ, Beata a Alena TOMENGOVÁ. *Profesijná praktická příprava budoucích učitelův*. Banská Bystrica: Belanium, 2015. ISBN 978-80-557-0860-7.
- [9] KROPÁČKOVÁ, Jana. Medailon k významnému životnímu jubileu doc. PhDr. Evy Opravilové, CSc. *Poradce ředitelky mateřské školy*. 2013, 3(1). ISSN 1804-9745.
- [10] LAZAROVÁ, Bohumíra. *Cesty dalšího vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-114-6.

- [11] NOLAN, James F. a Linda A. HOOVER. *Teacher supervision and evaluation: theory into practice*. 3rd ed. Hoboken, N.J.: Wiley, 2011. ISBN 978-0-470-63995-5.
- [12] OPRAVILOVÁ, Eva. Příprava učitelek mateřských škol v České republice. [Teacher education in the Czech republic]. In *Early childhood education. An international encyklopedie. Vol. 4*. Westport : Praeger Publishers, 2007, s. 1053-1058. ISBN 0-313-34143-5.
- [13] PALÁN, Zdeněk. *Lidské zdroje: výkladový slovník : výchova, vzdělávání, péče, řízení*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7.
- [14] PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
- [15] PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- [16] PRŮCHA, Jan. *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-621-7.
- [17] ROGERS, Jennifer. *Adults learning*. 4th ed. Buckingham: Open University Press, 2001. ISBN 0-335-20677-8.
- [18] RÝDL, Karel a Eva ŠMELOVÁ. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 222 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3033-1.
- [19] SPILKOVÁ, Vladimíra, et al. Kvalita učitele a profesní standard (online). [cit Dostupný z WWW: <ucitel.pedf.cuni.cz/download/spilkova_standard.doc>],
- [20] SPILKOVÁ, Vladimíra. *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-081-6.
- [21] STARÝ, Karel. *Profesní rozvoj učitelů: podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2087-9.
- [22] SYSLOVÁ, Zora, Hana HORKÁ a Bohumíra LAZAROVÁ. *Od teorie předškolního vzdělávání k praxi v mateřské škole*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7542-9.
- [23] Šedřová, K., Novotný, P. Vzdělávací potřeby ve vztahu k účasti na vzdělávání dospělých. *Pedagogika*, roč. LVI, č. 2, 2006, s. 140 – 151. ISSN 0031-3815.

- [24] ŠMELOVÁ, Eva a Alena NELEŠOVSKÁ. *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2272-5.
- [25] ŠMELOVÁ, Eva. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-2238-1.
- [26] Třetí výroční zpráva výboru paní při staroměstské mateřské školce u sv. Jakuba za rok 1871. Praha 1872, s. 3—4.
- [27] VAŠUTOVÁ, J. Kvalifikační předpoklady pro nové role učitelů. In WALTEROVÁ, E. (Ed.) *Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém*. (Sborník z celostátní konference, 2. díl.) Praha: UK, 2001. ISBN 80-7290-059-5
- [28] VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-082-4.
- [29] WALTEROVÁ, Eliška, ed. *Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém: výstup projektu rezortního výzkumu MŠMT ČR č. LS 20007 Podpora práce učitelů : sborník z celostátní konference*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-059-5.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
ISCED	International Standart Classification od Education
Sb.	Sbírka zákonů
tzv.	takzvaný
např.	například
apod.	a podobně
MŠ	mateřská škola
ZŠ	základní škola
SŠ	střední škola
ZUŠ	základní umělecká škola
MNG	Zkratka pro vzdělávací oblast Management
ŠVP	Školní vzdělávací program
UK	Univerzita Karlova
UP	Univerzita Palackého
PedF	Pedagogická fakulta

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Dosažené vzdělání respondentů	33
Graf 2 Zájem o další vzdělávání formou kurzů	34
Graf 3 Selekce kurzů dle respondentů	37
Graf 4 Účast na kurzech ze vzdělávací nabídky	38
Graf 5 Pozitivní přínos respondentů na kurzech.....	39
Graf 6 Důležitost dalšího vzdělávání učitelů v mateřských školách	40
Graf 7 Četnost využití kurzů.....	41
Graf 8 Účast na kurzech s akreditací MŠMT	42
Graf 9 Podpora vedení mateřské školy v oblasti dalšího vzdělávání	43
Graf 10 Délka kurzu dle respondentů	44
Graf 11 Výběr místa konání v závislosti na bydliště respondentů	45

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Obsahová náplň kurzů	26
Tabulka 2 Obsahová analýza zaměřenosti kurzů dle úrovně vzdělávání	28
Tabulka 3 Obsahová analýza místa konání kurzů	29
Tabulka 4 Věk respondentů	31
Tabulka 5 Délka praxe respondentů	31
Tabulka 6 Pracovní pozice respondentů	32
Tabulka 7 Dosažené vzdělání respondentů.....	33
Tabulka 8 Zájem o další vzdělávání formou kurzů	34
Tabulka 9 Selektce kurzů dle respondentů	35
Tabulka 10 Účast na kurzech ze vzdělávací nabídky	38
Tabulka 11 Pozitivní přínos respondentů na kurzech.....	39
Tabulka 12 Důležitost dalšího vzdělávání učitelů v mateřských školách	40
Tabulka 13 Četnost využití kurzů.....	41
Tabulka 14 Účast na kurzech s akreditací MŠMT.....	42
Tabulka 15 Podpora vedení mateřské školy v oblasti dalšího vzdělávání.....	43
Tabulka 16 Délka kurzu dle respondentů	44
Tabulka 17 Výběr místa konání v závislosti na bydliště respondentů.....	45
Tabulka 18 Srovnání nabídky a poptávky kurzů	47

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník - Vzdělávací potřeby učitelů v mateřských školách

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vzdělávací potřeby učitelů v mateřských školách

Dobrý den,

jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Dovolte mi, abych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je zcela anonymní, proto Vás prosím o pravdivé vyplnění údajů. Výsledky budou využity ke zpracování mé bakalářské práce.

Předem děkuji za vyplnění

Klára Urbaniecová

Považujete další vzdělávání učitelů v mateřských školách za potřebné a důležité?

- ano
- ne

Máte zájem o další vzdělávání formou kurzů?

- ano
- ne

Absolvoval/a jste již nějaký kurz ze vzdělávací nabídky (např. MŠMT)? Pokud ne, prosím přejděte na otázku č. 5

- ano
- ne

Měla pro Vás účast na vzdělávacích kurzech pozitivní přínos?

- ano
- ne

Jak často využíváte tyto kurzy z nabídky (MŠMT, jiné organizace)?

- jednou měsíčně
- jednou za čtvrt roku
- jednou za půl roku
- jednou ročně
- méně často
- nikdy

Účastníte se výhradně kurzů, které mají akreditaci MŠMT?

- ano
- ne

Máte ze strany vedení mateřské školy podporu v oblasti dalšího vzdělávání? Pokud ano, jakou?

- nemám podporu
- vedení MŠ mě podporuje finančně
- vedení MŠ mě pravidelně informuje o možnostech dalšího vzdělávání
- vedení MŠ mě v případě potřeby uvolní z práce za účelem dalšího vzdělávání
- vedení MŠ mě motivuje k dalšímu vzdělávání
- Jiná

Jakou délku kurzů nejčastěji volíte? Nevyplňujte, zdali nenavštěvujete kurzy.

- několik hodin
- jednodenní
- vícedenní (popř. několik měsíců)

Kladete při výběru kurzů důraz na to, aby se konaly v místě Vašeho bydliště?

- ano
- ne

Prosím, o které kurzy z programové nabídky byste měl/a zájem?

- Adaptace začínajícího učitele
- Jazykové kurzy
- Vzdělávání dětí do dvou let
- Děti s poruchami chování v MŠ
- Děti se zdravotním postižením v MŠ
- Práce s portfoliem dítěte
- Výtvarné techniky
- Hra a její využití
- Školní zralost a připravenost
- Komunikace s rodiči
- Práce s ŠVP
- Logopedická prevence
- Pedagogická činnost s nadanými dětmi
- Rozvíjení grafomotoriky
- Pedagogická diagnostika
- Taneční a pohybové aktivity
- Předčtenářská gramotnost
- Jiná

Jste:

- žena
- muž

Vaše dosažené vzdělání?

Vaše pracovní pozice v MŠ?

Jak dlouho pracujete v MŠ?

Kolik Vám je let?